

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-30>

УДК 32.1:330.322.1:336.132.2:338.485(477.87):339.7:658

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITIES OF THE RECREATION SPHERE OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Нагірна Мар'яна Ярославівна

кандидат економічних наук,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7680-2064>

Nahirna Mariana

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена аналізуванню, дослідженню проблем, перспектив формування систем управління інвестиційною діяльністю рекреаційної сфери України. Автором досліджено фактори, що впливають на рівень інвестиційної привабливості держави (певного регіону чи області). В роботі проаналізовано динаміку і структуру інвестування рекреаційної сфери України за період 2018–2021 рр. Визначено, що рекреаційна діяльність є безпосередньо чи опосередковано присутня у багатьох сферах людської діяльності нашої країни. Дослідження продемонстрували основні напрями активної участі держави в процесах управління (плануванні, організуванні та мотивуванні, а також контролюванні і регулюванні). Автором рекомендовано систему управління інвестиційною привабливістю рекреаційної сфери України та її регіонів (областей).

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, туризм, рекреація, відпочинок, управління інвестиційною діяльністю.

The article is devoted to the analysis, research of problems, and formation of the investment activity management system in Ukraine's recreational sphere. The dynamic processes of adaptation of the economy of Ukraine require the involvement of additional investment resources. Recreation and tourism are desirable areas of investment. The main factor in the success of the investments is the formation of an effective management system in these areas. Actual topics arise during the rehabilitation of our country's economic sectors during the war and their recovery in the post-war period. The main goals of the article are to identify the problems of the management system of investment activity in the recreational sphere of Ukraine and to identify the prospects for an effective solution. Analysis of scientific research and publications (reflecting modern systems of management of investment activity in the recreational sphere of Ukraine, their problems and potential and prospects for development) shows an interest in improving the investment climate in this sphere in Ukraine, searching for opportunities to adapt the world-class experience to domestic conditions. The article contains the following research methods: statistical analysis, comparison, and analogy. The author researched the factors affecting the level of investment attractiveness of the state (particular region or region). The work analyzes the dynamics and structure of investment in the recreational sphere of Ukraine for the period 2018–2021. It was determined that recreational activity is directly or indirectly present in many spheres of human activity in our country. Research has demonstrated the state's main areas of active participation in management processes (planning, organization, and motivation, as well as control and regulation). The author recommends a system for managing the investment attractiveness of the recreational sphere of Ukraine and its regions (oblasts). The proposed system will contribute to the development of the domestic recreational sphere by attracting domestic and foreign investments to it.

Keywords: investment, investment activity, tourism, recreation, recreation, investment activity management.

Постановка проблеми. Динамічні процеси адаптування економіки України вимагають залучення додаткових інвестиційних ресурсів. Особливо привабливими сферами

інвестування виступають рекреація, туризм. Головним фактором успішності залученні інвестицій виступає формування дієвої системи управління ними у цих сферах. Осо-

бливо актуальною тематика постає під час санації більшості галузей економіки нашої країни у воєнний та відновлення їх у після воєнний періоди.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналізування наукових досліджень, публікацій, що відображають сучасні системи управління інвестиційною діяльністю рекреаційної сфери України, їх проблеми та потенціал і перспективи розвитку, свідчить про зацікавленість щодо удосконалення інвестиційного клімату у цій сфері в Україні, пошуку можливостей адаптування передового світового досвіду до вітчизняних умов.

Проблематику розвитку управління рекреаційною сферою України займалися такі вчені як: Безугла Л. С. [1, с. 50–57], Бондаренко Ю. Г. [4, с. 195–201], Гайдук А. Б. [5, с. 172–177], Дубодєлова А. В. [4, с. 195–201], Зайцева В. М. [14, с. 103–108], Кифяк В. Ф. [7], Кривега К. В. [8, с. 118–124], Кривень О. В. [9], Кулиняк І. Я. [4, с. 195–201], Фоменко Н. В. [13], Шелеметєва Т. В. [14, с. 103–108] та багато інших. Управління інвестиційною діяльністю рекреаційної сфери, туризму в Україні, його системи, підходи досліджені у наукових здобутках таких фахівців як Бондаренко Ю. Г. [2, 3, с. 89–94], Завербний А. С. [6, с. 153–160], Стойка В. О. [11, с. 94–106], Паук М. І. [12, с. 61–64] та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Одночасно, окремі методологічні, науково-практичні аспекти гармонійного розвитку систем управління інвестиційною діяльністю економіки країни, зокрема її рекреаційної сфери потребують детальнішого дослідження із урахуванням високого рівня привабливості даної сфери та її потенціалу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Враховуючи, що вказане питання (проблема) залишається не повністю вирішеним(ою) нами визначено обрання теми, мети, змістовної спрямованості дослідження. Основними цілями статті є ідентифікування проблем системи управління інвестиційною діяльністю рекреаційної сфери України виявлення перспектив їх ефективного вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянувши іноземний провідний досвід, можемо констатувати, що динамічний розвиток рекреаційної сфери в країнах залежатиме від сприймання на рівні держави важливості туризму, інших складових рекреації та використання важелів державного підтримання цієї сфери [8; 9; 11; 13].

Відпочинок (як і суспільно-корисна праця) є невід'ємною складовою (елементом) життєдіяльності для будь-якої людини. Потрібно зазначити що трудова діяльність (суспільно-корисні її результати) давно, активно досліджуються багатьма різними науками (філософією, економікою, державним управлінням, соціологією, політологією, психологією, географією, історією тощо). А от теоретико-методологічне осмислення процесу, форм, методів (способів) відновлення психічних, фізіологічних сил людини набувають об'єкту спеціального вивчення, деталізованого дослідження лишень у 2-ій половині ХХ століття. Про рекреацію (як цілком самостійну галузь наукового пізнання) розпочали говорити лишень в 1990-х рр., що обумовилося численними проблемами рекреації. Проблеми вже не могли розв'язуватися виключно у межах таких наук як географія, соціологія, психологія, економіка, історія, медицина, валеологія. Саме тому рекреаційна діяльність набула об'єкту міждисциплінарного значення [3].

В економічній літературі актуальності набуває проблематика управління інвестиціями, інвестиційною діяльністю в рекреаційній сфері, суб'єктами якої виступають регіональні, державні органи влади [2; 3; 4; 7; 13].

Як показало проведене дослідження, рекреаційна діяльність є безпосередньо чи опосередковано присутня у багатьох сферах людської діяльності нашої країни. Процеси формування, становлення, розвитку, підтримання рекреаційного продукту/послуги здійснюються підприємствами й організаціями різноманітних сфер і напрямків. Це говорить про важливість та невід'ємність рекреаційної сфери від національної економіки. Однак, розвиток рекреаційної діяльності (в т. ч. й туризму) в Україні гальмується різними факторами [3; 4]. Найвагомішим серед них є наступні: відсутність відповідної розвинутої інфраструктури, обмеженість розвитку супутніх галузей, чіткого правового регулювання, привабливого інвестиційного клімату тощо. А останніми роками до переліку додалися наслідки карантинів через пандемію (2020–2022 рр.) та війна з росією (2022 р.). Якщо на останні чинники вплинути системою державного управління досить важко, то попередні фактори можуть піддаватися активному впливу та покращенню за рахунок розроблення та втілення ефективної системи управління. Адже ж досвід зарубіжних країн продемонстрував основні напрями актив-

ної участі держави в процесах управління (плануванні, організуванні та мотивуванні, а також контролюванні і регулюванні) інвестиційних процесів, націлених на оптимізування розвитку рекреаційних сфер:

- зниження цінового рівня інвестицій в рекреаційні проекти, програми, що включатиме позики за вигідними відсотковими ставками (уряд відшкодуватиме різницю між фіксованою процентною (відсотковою) ставкою та ринковим її значенням);

- продаж, оренда землі, інфраструктури за цінами нижче ринкових (теж компенсування державою);

- надання податкових пільг (приміром, податкові канікули, нижчі ставки тощо), захист від подвійного оподаткування при міжнародному туризмі (за допомогою укладення угод із країнами), зниження рівня мит;

- пряме субсидювання, надання гарантій на іноземне чи внутрішнє інвестування задля залучення до рекреаційної сфери іноземних інвесторів [11, с. 94–96] тощо.

Потрібно констатувати, що управління інвестиційною діяльністю в рекреаційній сфері у перекладі з англійської мови звучить як «менеджмент», однак, менеджмент передбачає управління людьми, переважно на мікро рівнях (підприємство, організація, установа тощо). А на рівні держави доцільним є застосування термінології «система управління інвестиційною діяльністю».

Аналізування даних офіційної статистики України свідчать, що дохід від надання послуг у сфері рекреації щорічно динамічно зростає, при цьому даний бізнес є галуззю, яка генерує і активізує розвиток суміжних галузей: готельно-ресторанного бізнесу, малого підприємництва у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, сприяє розви-

тку сільської місцевості тощо. Тому залучення інвестицій до рекреаційної сфери, на нашу думку, слід розглядати в аспекті зв'язку із зазначеними і перерахованими галузями (див. табл. 1) [10].

Повільні темпи приросту обсягів інвестування (в т. ч. й передусім іноземного) до вітчизняної інфраструктури, матеріально-технічної бази тощо негативно впливають на ефективність становлення, розвитку рекреаційної сфери в Україні.

Для зміни негативної тенденції (див. табл. 1, особливо значення за 2021 р.) [10], створення привабливого інвестиційного клімату нашої держави, окремих її областей (регіонів) необхідними передусім є наступні процеси: реалізування реальних глибоких структурних реформ, а не фіктивних. В першу чергу, потрібно запропонувати дієвий механізм (управлінську систему) взаємопов'язаних чинників, основні компоненти якої здійснюватимуть рух через вплив зовнішніх/внутрішніх факторів до стратегічних цілей.

Рівень інвестиційної привабливості держави (певного регіону чи області) напряду залежатиме від розуміння механізму, який діє на середовище та ефективної системи державного управління ним.

Потенціал для інвестування саме до рекреаційної сфери (України в тому числі) у порівнянні з іншими вигідно відрізняється наступними факторами: відносно невеликий обсяг початкового інвестування, значно вища (у порівнянні з іншими галузями) оборотність капіталу, короткий термін окупності капіталовкладень, високий рівень рентабельності, постійний, зростаючий попит на рекреаційний продукт (послугу) тощо. Підтвердженням цього виступають статистичні дані: частка рекреаційної галузі у світовому ВВП протягом

Таблиця 1

Динаміка використаних капітальних інвестицій до рекреаційної сфери України протягом 2018–2021 рр. [10]

Індикатори	Значення індикаторів за роки, тис. грн.			
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1. Діяльність туристичних агентств, туристичних операторів, надання інших послуг із бронювання та пов'язана з цим діяльність	104087	236640	79566	45506
2. Тимчасове розміщування й організація харчування	2133519	2675101	2832178	2090823
3. Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1649225	3663168	4146160	3063936
4. Діяльність у сфері спорту, організування відпочинку та розваг	1062982	2636470	3065792	1904206

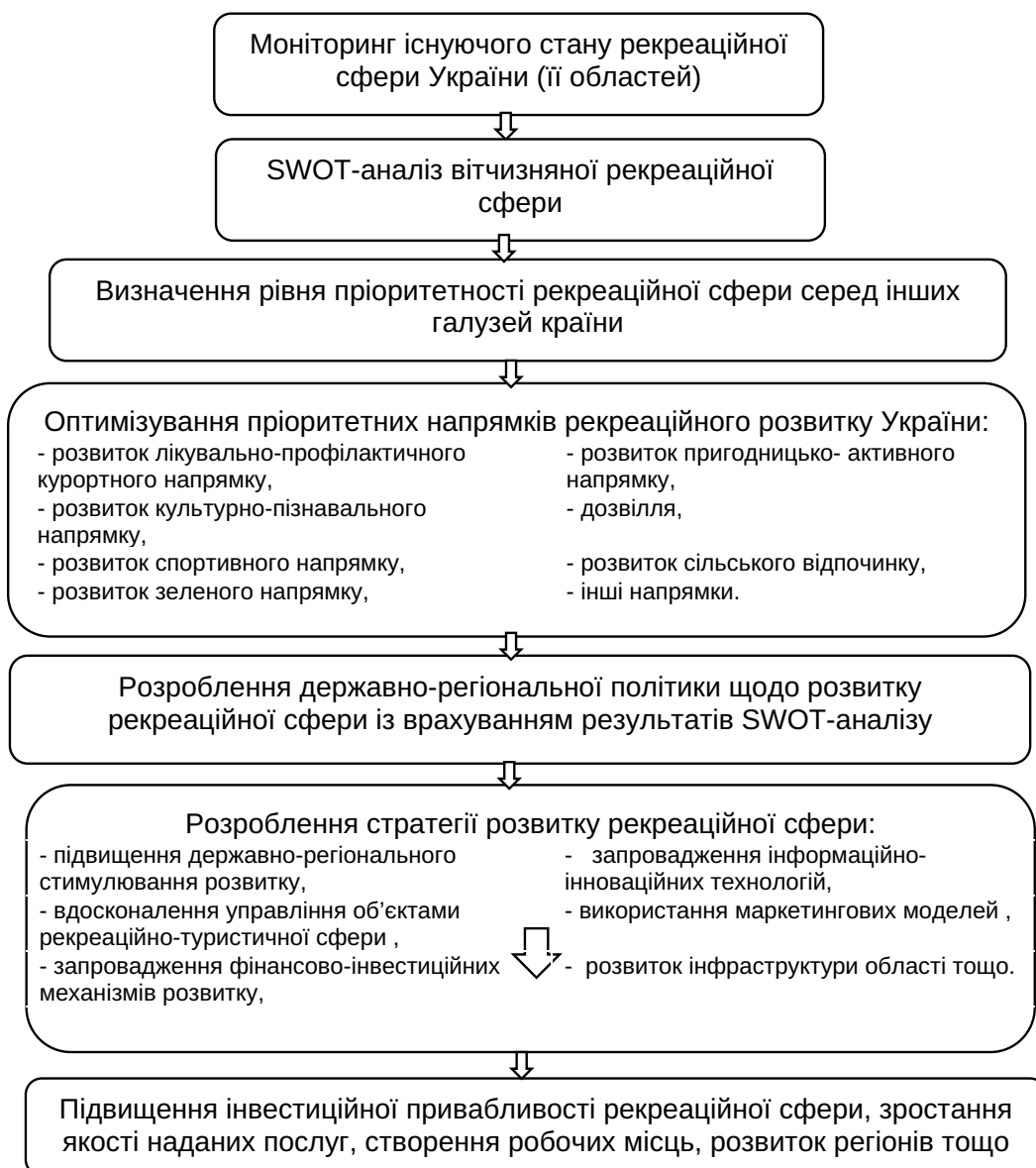
2018–2021 рр. склала близько 9%. Середні ж темпи зростання даної галузі становлять щорічні 8–9% [16].

Якщо говорити про механізм із управління процесом інвестування до рекреаційної сфери, то рівень його ефективності залежатиме від процесів формуванні сприятливих умов різними гілками органів влади (рис. 1).

На рис. 1 [2; 8] нами відображено схематичну послідовність управління підвищенням рівня інвестиційної привабливості вітчизняної рекреаційної сфери у системі державно-регіонального управління.

Висновки. Активізування інвестиційної діяльності України у сфері рекреації вимагає

формування комплексного системного управлінського підходу, на основі факторного аналізування, чіткої державної пріоритетності цієї діяльності. Державна інвестиційна політика повинна формуватися, виходячи із вимог забезпечення економічної рентабельності компаній рекреаційної сфери та створення сприятливих соціально-економічних умов (середовища) в конкретних регіонах, можливостей рекреації у міжнародному обміні, забезпечення балансу зовнішньоекономічної діяльності держави, підвищення рівня і якості життя людини за рахунок повного задоволення потреб у пізнанні навколишнього світу.

Рис. 1. Рекомендована система управління інвестиційною привабливістю рекреаційної сфери України та її регіонів (областей)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безугла Л. С. Регіональні особливості розвитку екотуристичної діяльності в Україні: порівняльний аналіз. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 2 (39). С. 50–57.
2. Бондаренко Ю. Г. Механізм державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері. Автореф. дис... к.еко.н. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2019.
3. Бондаренко Ю. Г. Підвищення ефективності державного управління в інвестиційній діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10. С. 89–94.
4. Бондаренко Ю. Г., Кулиняк І. Я., Дубодєлова А. В. Кластерний підхід до аналізу розвитку міжнародного туризму в Україні. *Вісник Національного лісотехнічного університету України: збірник науково-технічних праць*. 2014. № 24.6. С. 195–201.
5. Гайдук А. Б. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних послуг. *Регіональна економіка*. 1999. № 2. С. 172–177.
6. Завербний А. С. Проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2021. № 3 (1). С. 153–160.
7. Кифяк В. Ф. Формування рекреаційно-туристичного кластеру та його вплив на підвищення ефективності управління сферою рекреації і туризму. *Матеріали доповідей III науково-практичної конференції «Інформаційні технології в управлінні туристичною та курортно-рекреаційною економікою»*. Бердянськ : АУІТ «АРИУ», 2007. URL: http://tourlib.net/statti_ukr/kyfjak2.htm.
8. Кривега К. В. Туристична інфраструктура: поняття та складові. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2005. Випуск 21. С. 118–124.
9. Кривень О. В. Світовий досвід залучення інвестицій в рекреаційно-туристичну сферу: можливості використання в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2019. №30. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/11.pdf.
10. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua>.
11. Стойка В. О. Зарубіжний досвід інвестиційної політики в туристичній галузі та можливості його застосування. *Економічний простір*. 2011. № 45. С. 94–106.
12. Паук М. І. Використання світового досвіду залучення інвестицій в туристичний сектор. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 6. С. 61–64.
13. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
14. Шелеметьєва Т. В., Зайцева В. М. Оцінювання соціально-економічного розвитку туризму в Україні як важливий напрям ефективності управління. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1. С. 103–108.
15. Dzwigol H., Aleinikova O., Umanska Y., Shmygol N., Pushak Y. An Entrepreneurship Model for Assessing the Investment Attractiveness of Regions. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2019. Vol. 22. P. 1–7.
16. WTTC Data Gateway: Ukraine: Direct contribution to GDP. URL: <https://www.wttc.org/datagateway>.

REFERENCES:

1. Bezugla, L. S. (2020) Regionalni osoblyvosti rozvytku ekoturystychnoji dijalnosti v Ukrajinі: porivnialnyj analiz [Regional features of the development of ecotourism in Ukraine: a comparative analysis]. *Visnyk ekonomichnoji nauky Ukrainy*, vol. 2 (39), pp. 50–57. (in Ukrainian)
2. Bondarenko, Yu. G. (2019) Mechanizm derzhavnogo upravlynya investuvanyam v rekreacijnij sferi: avtoref. dys... k.ekon.n. [The mechanism of state management of investment in the recreational sphere]. Lviv: Nacionalnyj universytet «Lvivska politechnika». (in Ukrainian)
3. Bondarenko, Yu. G. (2015) Pidvyshchenya efektyvnosti derzhavnogo upravlynya v investycijnij dijalnosti [Increasing the efficiency of state administration in investment activitie]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 10, pp. 89–94. (in Ukrainian)
4. Bondarenko, Yu. G., Kulynyak, I. Ya., Dubodyelova, A. V. (2014) Klasternyj pidhid do analizu rozvytku mizhnarodnogo turyzmu v Ukrajinі [A cluster approach to the analysis of the development of international tourism in Ukraine]. *Visnyk Nacionalnogo lisotechnichnogo universytetu Ukrainy: zbirnyk nauково-technichnyh prac*, vol. 24.6, pp. 195–201. (in Ukrainian)
5. Haiduk, A. B. (1999) Formuvannia turystychnoi rynkovoї infrastruktury yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia rynku turystychnykh posluh [The formation of tourist market infrastructure as a factor in increasing the efficiency of the functioning of the tourist services market]. *Rehionalna ekonomika*, vol. 2, pp. 172–177. (in Ukrainian)

6. Zaverbnyj, A. S. (2021) Problemy ta perspektyvy investytsijnogo zabezpechennya ukrajinskykh pidpryjemstv za yevrointegracijnykh umov [Problems and prospects of investment support of Ukrainian enterprises under the conditions of European integration]. *Menedzhment ta pidpryjemnytvo v Ukraini: etapy stanovlenya i problemy rozvytku*, vol. 3 (1), pp. 153–160. (in Ukrainian)
7. Kyfjak, V. F. (2007) Formuvanya rekreacijno-turystychnogo klasteru ta joho vplyv na pidvyshchennya efektyvnosti upravlinya sferoju rekreaciji i turyzmu [The formation of a recreation and tourism cluster and its influence on increasing the efficiency of management of the sphere of recreation and tourism]. *Materialy dopovidej III naukovo-praktyčnoji konferenciji "Informacijni tehnologiji v upravlinni turystychnoju ta kurortno-rekreacijnoju ekonomikoju"*. Berdyansk: AUIT "ARIU". Available at: http://tourlib.net/statti_ukr/kyfjak2.htm. (in Ukrainian)
8. Kryvega, K. V. (2005) Turystychna infrastruktura: ponyatya ta skladovi [Tourist infrastructure: concepts and components]. *Gumanitarnyj visnyk ZDIA*, vol. 21, pp. 118–124. (in Ukrainian)
9. Kryven'ko, O. V. (2019) Svitovyj dosvid zaluchenya investytsij v rekreacijno-turystychnu sferu: mozhlyvosti vykorystannya v Ukraini [World experience of attracting investments in the recreation and tourism sphere: possibilities of use in Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, vol. 30. Available at: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/30_2019_ukr/11.pdf. (in Ukrainian)
10. Ofitsiynij sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy [Official website of the State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.lv.ukrstat.gov.ua>. (in Ukrainian)
11. Stoika, V. O. (2011) Zarubizhnyi dosvid investytsiinoi polityky v turystychnii haluzi ta mozhlyvosti yoho zastosuvannya [Foreign experience of investment policy in tourism industry and possibility of its application]. *Ekonomichniyi prostir*, vol. 45, pp. 94–106. (in Ukrainian)
12. Pauk, M. I. (2014) Vykorystannya svitovoho dosvidu zaluchennia investytsii v turystychnyj sektor [Use of global experience attracting investment in tourism sector]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol. 6, pp. 61–64. (in Ukrainian)
13. Fomenko, N. V. (2007) Rekreacijni resursy ta kurturologiya [Recreational resources and resort science]. Kyiv: Centr navchalnoji literatury, 312 p. (in Ukrainian)
14. Shelemetieva, T. V. (2019) Rozvytok vnutrishnoho turyzmu v Ukraini yak obiekta upravlinnia [Development of domestic tourism in Ukraine as an object of management]. *Bulletin of Economic Science of Ukraine*, vol. 1, pp. 164–168. (in Ukrainian)
15. Dzwigol, H., Aleinikova, O., Umanska, Y., Shmygol, N., Pushak, Y. (2019) An Entrepreneurship Model for Assessing the Investment Attractiveness of Regions. *Journal of Entrepreneurship Education*, vol. 22 (1S), pp. 1–7.
16. WTTC Data Gateway: Ukraine: Direct contribution to GDP. Available at: <https://www.wttc.org/datagateway>.